

Flexibel inspelen op leerlingenkenmerken - Beleidsruimte en mogelijkheden in het secundair onderwijs

Schooljaar 2016-2017
Versie 1 september 2016

Inhoudsopgave

1. Vooraf	3
2. Omgaan met lessentabellen en leerplannen	4
2.1. Leerplanrealisatie	4
2.2. Lessentabellen	4
2.3. Keuzegedeelte en complementair gedeelte	5
2.4. Horizontale en verticale samenzettingen	6
2.5. E-leren	6
3. Maatregelen voor individuele leerlingen met specifieke leerbehoeftes binnen een zorgcontext (sticordi)	7
3.1. Maatregelen voor zieke leerlingen en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften	8
3.2. Vrijstellingen om te kunnen inspelen op onderwijsbehoeften van de leerling omwille van hoogbegaafdheid of tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken	10
3.3. Vrijstellingen voor leerlingen die al geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen binnen het secundair onderwijs	11
3.4. Afwijking op toelatingsvoorwaarden tot het 2e leerjaar van een graad	11
3.5. Uitstellen van de studiebekräftiging tot het einde van de graad voor alle leerlingen van een structuuronderdeel	12
4. Maatregelen voor individuele leerlingen of leerlingengroepen binnen een talenten- en competentiecontext	14
4.1. Topsporters	14
4.2. Leerlingen met uitzonderlijke artistieke talenten	15
4.3. Bepalingen voor de Se-n-Se-opleiding	16
4.3.1. Vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van het lesprogramma van een opleiding Se-n-Se	16
4.3.2. Spreiding van een opleiding Se-n-Se over het dubbele van de gebruikelijke studieduur	16
4.4. Leerlingen die bepaalde opleidingsonderdelen in het hoger onderwijs volgen	17
4.5. Leerlingen die een bijkomende kwalificatie willen behalen	17
4.6. Spreiding van een module van de opleiding verpleegkunde HBO over het dubbele van de gebruikelijke studieduur	18

1. Vooraf

In dit document geven we een overzicht van de mogelijkheden die de overheid ons biedt om meer onderwijs op maat te bieden en om flexibele leertrajecten voor leerlingen te organiseren.

Vooreerst gaan we in op mogelijkheden die we hebben in het kader van lessentabellen en leerplannen.

Daarna bekijken we enkele maatregelen voor individuele leerlingen met specifieke leerbehoeftes binnen een zorgcontext (sticordi).

Ten slotte staan we stil bij enkele maatregelen die voorzien zijn voor individuele leerlingen of leerlingengroepen binnen een talenten- en competentiecontext.

2. Omgaan met lessentabellen en leerplannen

Hieronder verduidelijken we de generieke beleidsruimte die scholen hebben in verband met:

- leerplanrealisatie;
- lessentabellen/lessenroosters;
- invulling van het keuzegedeelte en complementair gedeelte;
- horizontale en verticale samenzettingen;
- e-leren.

2.1. Leerplanrealisatie

Een belangrijke opdracht voor scholen en leerkrachten is het realiseren van de leerplannen. Het curriculum is een hefboom voor toetreding op de arbeidsmarkt of vervolgonderwijs.

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs

De regelgeving is duidelijk:

“3.6.3. Elke school hanteert in elk structuuronderdeel één of meer door de overheid goedgekeurde leerplannen voor de realisatie van basisvorming en specifiek gedeelte. Met inachtnaam van de erkende onderwijskwalificaties en de ontwikkelingsdoelen, beschikt elk schoolbestuur over de vrijheid om (zoals haar lessenroosters) ook haar leerplannen vast te stellen. In de leerplannen moeten echter, op een herkenbare wijze en voor zover ze bepaald zijn, worden opgenomen:

- a) de vakgebonden eindtermen en ontwikkelingsdoelen;*
- b) de specifieke eindtermen;*
- c) de erkende beroepskwalificaties of de in de plaats daarvan vastgelegde competenties.*

Per school en per structuuronderdeel worden voor alle leerlingen dezelfde leerplannen (of leerplan) gehanteerd. Op deze wijze worden de gelijkwaardigheid op het vlak van studiesanctionering en de transparantie van het onderwijsaanbod gevrijwaard.” (Uitzonderingen, zie SO 64)

2.2. Lessentabellen

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs

Naast de realisatie van de leerplannen is de school gebonden aan een aantal regels in verband met lestijden.

- Het voltijds secundair onderwijs bestaat uit tenminste 28 wekelijkse lestijden (een lestijd bedraagt 50 minuten). Voor de basisvorming van de eerste graad zijn minima-lestijden bepaald (eerste leerjaar tenminste 27 lestijden/week, tweede leerjaar tenminste 24 lestijden/week en beroepsvoorbereidend leerjaar tenminste 16 lestijden/week).

- Het maximum aantal wekelijkse lestijden dat voor overheidsfinanciering of -subsidieering in aanmerking komt bedraagt 32. (Uitzonderingen: zie SO 64).
- Per school omvat de wekelijkse lessenrooster van een structuuronderdeel voor alle leerlingen hetzelfde totaal aantal lestijden. (Uitzondering cursus bedrijfsbeheer, zie SO 64)

Bepalingen inzake lessenroosters (SO 64):

“3.6.1 Tegenover elk structuuronderdeel staat per school een wekelijks lessenrooster.

In het eerste leerjaar van de eerste graad omvat het lessenrooster de vakken van de basisvorming en eventueel een keuzegedeelte (keuzevakken). In alle overige leerjaren omvat het lessenrooster de vakken van de basisvorming, een specifiek gedeelte (vakken inherent aan de basisoptie, het beroepenveld respectievelijk de studierichting) en eventueel een complementair gedeelte (complementair aanbod dat de school of zelfs de leerling kiest).

*De lessenroosters behoeven geen goedkeuring van de overheid; de overheid beperkt zich tot het opleggen van een minimumrooster, gedefinieerd als basisvorming. Afhankelijk van de gevolgde graad/onderwijsvorm, dient elke leerling zonder uitzondering de verplichte basisvorming volledig te volgen. **De schoolbesturen bepalen dus autonoom hoe de wekelijkse lessenroosters worden samengesteld; dit kan zowel betekenen dat bepaalde vakken/uren gemeenschappelijk zijn voor leerlingen van verschillende structuuronderdelen als betekenen dat binnen eenzelfde structuuronderdeel vakken met een verschillend aantal uren worden ingericht in functie van het tempo van de leerplanrealisatie in hoofde van individuele leerlingen.**”*

Voor de lessentabellen en leerplannen van het GO!, zie: <http://pro.g-o.be/pedagogische-begeleiding/secundair-onderwijs/leerplannen-en-lessentabellen-secundair-onderwijs>. De visie van de school op leren bepaalt op welke wijze ze het curriculum vormgeeft op vlak van organisatie, tijd, inhoudelijke klemtonen ... Dit biedt de mogelijkheid aan de school om zich nog beter te profileren en in overleg met al haar participanten schooleigen accenten te leggen. Het is belangrijk dat zowel dat leraren, ouders als leerlingen zicht hebben op deze visie en de concrete invulling van het curriculum. De invulling van het curriculum en de evaluatie van de verschillende onderdelen vinden hun weerslag in het studiereglement, een onderdeel van het schoolreglement.

2.3. Keuzegedeelte en complementair gedeelte

De school kan binnen de lessentabellen een aantal lestijden complementair gedeelte voorzien dat vrij ingevuld kan worden. De invulling van het complementair gedeelte hoeft niet voor alle leerlingen van de studierichting hetzelfde te zijn.

Het aantal lestijden voor het complementair gedeelte wordt bepaald door het verschil van het wettelijk maximum in te richten aantal lestijden en het aantal lestijden dat de school aan het kerncurriculum besteedt.

De wijze waarop de school met het complementair gedeelte omgaat, zal afhankelijk zijn van haar visie op leren en de doelstellingen die ze wenst te realiseren voor de verschillende doelgroepen. Leraren en leerlingen worden uitgenodigd om voor een deel mee te bepalen wat en hoe er geleerd wordt. Scholen en leraren worden aangesproken op hun professionaliteit, krijgen een zekere vrijheid om deze uitdaging waar te maken en hierbij zelf creativiteit aan de dag te leggen. Het complementair gedeelte kan ingevuld worden via vakken of via seminars.

Invulling via vakken:

1. de school kan ervoor kiezen om extra ondersteuning aan te bieden voor de vakken van de basisvorming en/of het specifiek gedeelte van een opleiding (m.a.w. lestijden complementair

gedeelte worden aangewend om leerplannen van de basisvorming en/of het specifiek gedeelte te realiseren). In dit geval verliezen deze lestijden het statuut van complementair gedeelte en worden ze lestijden van de basisvorming en/of het specifiek gedeelte;

2. de school kan ook uitbreiding nastreven van vakken uit de basisvorming en/of het specifiek gedeelte. Voor deze vakken richt ze dan extra lestijden in waarvoor meestal geen afzonderlijk leerplan wordt aangeboden. De school voorziet een eigen invulling;
3. de school kan ook verbreding van de studierichting realiseren door vakken aan te bieden die nog niet aan bod komen in het kerncurriculum.

In de optie 1 vervalt het statuut complementair en in de opties 2 en 3 blijven de vakken hun statuut van complementair gedeelte behouden.

Invulling via seminars:

De school kan, vanaf de 1e graad, opteren voor een andere invulling dan met vakken, bijvoorbeeld onder de vorm van thematisch en projectmatig werken. Om die andere invulling van het complementair gedeelte administratief in te schrijven, maakt de school gebruik van de benaming “seminaries”. Het betreft contacturen die didactisch aanleunen bij lesuren, maar inhoudelijk niet gebonden zijn aan een bepaald vak. Via seminars krijgt de school bijkomende mogelijkheden om initiatieven te nemen en om onderwijsvernieuwingen geleidelijk aan in te voeren.

2.4. Horizontale en verticale samenzettingen

Onder horizontale samenzetting wordt om het even welke al dan niet vakoverschrijdende groepering van leerlingen van eenzelfde leerjaar verstaan, ongeacht de onderwijsvorm of onderverdeling.

Onder verticale samenzetting wordt om het even welke al dan niet vakoverschrijdende groepering van leerlingen van verschillende leerjaren verstaan, ongeacht de onderwijsvorm of onderverdeling.

Regelgevend kader:

Omzendbrief SO 55 van 31 juli 1998 ambt van directeur en pakket “uren-leraar” in het voltijds secundair onderwijs

De regelgeving over samenzettingen van leerlingen in het voltijds secundair onderwijs is versoepeld:

*“4.2.4. Bij de aanwending van het pakket uren-leraar wordt er rekening mee gehouden dat de goedgekeurde leerplannen dienen gerealiseerd en dat de vakoverschrijdende eindtermen of ontwikkelingsdoelen, naargelang van het geval, dienen nagestreefd. **Voor zover aan deze bepaling is voldaan, zijn alle samenzettingen van leerlingen toegelaten.** Inzonderheid bij praktische vakken zal de school bijkomend het veiligheidsaspect in beschouwing nemen.” (SO 55)*

2.5. E-leren

E-leren of elektronisch leren is de verzamelnaam voor leersituaties waarbij gebruik wordt gemaakt van internettechnologie en/of ICT. E-leren is een vorm van afstandslernen en open en flexibel leren. In flexibele leertrajecten biedt e-leren heel wat mogelijkheden, zoals een betere opvolging van leerlingen, het aanbieden van extra taken/opdrachten, enzovoort. Binnen het wekelijkse lessenrooster zijn er heel wat mogelijkheden om naast contactonderwijs ook e-leren aan te bieden. Daarnaast kan contactonderwijs aangevuld worden met e-leren bij leerlingen die minimaal aanwezig kunnen zijn, bijv. topsporters (zie verder).

3. Maatregelen voor individuele leerlingen met specifieke leerbehoeftes binnen een zorgcontext (sticordi)

Hier bespreken we specifieke mogelijkheden binnen het regelgevend kader:

- maatregelen voor zieke kinderen en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften;
- vrijstellingen om te kunnen inspelen op onderwijsbehoeften van de leerling omwille van hoogbegaafdheid of tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken
- vrijstellingen voor leerlingen die al geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen binnen het secundair onderwijs;
- afwijking op toelatingsvoorwaarden tot het 2e leerjaar van een graad;
- uitstellen van de studiebekräftiging tot het einde van de graad voor alle leerlingen van een structuuronderdeel.

STICORDI-maatregelen¹ zijn vakgebonden en vakoverschrijdende maatregelen die het leren van leerlingen ondersteunen. Sticordi is een letterwoord dat staat voor Stimuleren – Compenseren – Remediëren – Dispenseren.

Stimuleren is het ondersteunen van de affectieve component van het leren. Begrip tonen, een sociale beloning en de erkenning van een probleem zijn enkele voorbeelden.

Compenseren is het toelaten van middelen die het leren vergemakkelijken. Meer tijd krijgen, lees- en spraaktechnologie gebruiken, een zakrekenmachine gebruiken, het gebruiken van algoritmen, een lessenaar met buikuitsparing voor zijdelingse steun zijn enkele voorbeelden.

(Re)mediëren houdt het splitsen in kleinere deelhandelingen, extra instructie, extra oefening in. Bepaalde kennis of vaardigheden extra oefenen, het beschikbaar stellen van een pakket 'onthoudkennis' zijn enkele voorbeelden.

Dispenseren is het toevoegen van doelen of het vrijstellen van bepaalde activiteiten, vakonderdelen, vakken of doelen en de vervanging ervan door evenwaardige activiteiten en doelen. Dispenseren kan tot op het niveau van eindtermen en leerplandoelstellingen. Dispenseren kan in die mate dat ofwel de doelen voor de studiebekräftiging in functie van de finaliteit voor het betreffende structuuronderdeel ofwel de doelen voor het doorstromen naar het beoogde vervolgonderwijs of naar de arbeidsmarkt nog in voldoende mate kunnen bereikt worden.

¹ Meer info, zie tekst: STICORDI-maatregelen in het gewoon SO en in OV4 van het BuSO: <http://pro.g-o.be/over-go/het-ppgo-en-go-visies/go-visieteksten/inclusie>

3.1. Maatregelen voor zieke leerlingen en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO/2005/05 van 22 juli 2005 onderwijs voor zieke jongeren

Er bestaan verschillende maatregelen voor zieke leerlingen en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften:

- a) Tijdelijk onderwijs aan huis en synchroon internetonderwijs
- b) Spreiding van het lesprogramma
- c) Aanpassing van het lesprogramma in geval van ziekte of ongeval
- d) Aanpassing van het lesprogramma in geval van specifieke onderwijsbehoeften
- e) Maatregelen specifiek voor zwangere meisjes

Voor leerlingen die wegens specifieke onderwijsbehoeften het geheel van de vorming van een schooljaar niet kunnen volgen, kan de k lassenraad een spreiding van het lessenprogramma hetzij van een leerjaar over twee schooljaren hetzij van een graad over drie schooljaren toestaan.

Definitie specifieke onderwijsbehoeften:

“17° /4 leerling met specifieke onderwijsbehoeften: leerling met langdurige en belangrijke participatieproblemen die te wijten zijn aan het samenspel tussen :

- a) één of meerdere functiebeperkingen op mentaal, psychisch, lichamelijk of zintuiglijk vlak en;*
- b) beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en;*
- c) persoonlijke en externe factoren.” (BvR 17 december 2010)*

- a) Tijdelijk onderwijs aan huis en synchroon internetonderwijs

“Art. 117 § 1. Leerlingen voor wie het door ziekte of ongeval tijdelijk onmogelijk is om secundair onderwijs te volgen in hun school, hebben, onder de voorwaarden door de Vlaamse Regering bepaald, recht op tijdelijk onderwijs aan huis voor zieke jongeren, synchroon internetonderwijs of een combinatie van beiden.

§ 2. Bij langdurige afwezigheid van een leerling is de directie van de school waar deze leerling is ingeschreven, verplicht op vraag van de betrokken personen, tijdelijk onderwijs aan huis voor zieke jongeren of synchroon internetonderwijs te organiseren. Die verplichting vervalt voor de periode dat de leerling in een preventorium of in een ziekenhuis verblijft waar onderwijs van type 5 gefinancierd of gesubsidieerd wordt of in een dienst neuropsychiatrie voor kinderen die van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming een subsidie-enveloppe ontvangen.” Tijdens een dergelijk verblijf of opname kan synchroon internetonderwijs wel verder lopen. (BvR 17 december 2010)

(Verduidelijking en voorwaarden, zie omzendbrief SO/2005/05, punt 2)

Naast het recht op tijdelijk onderwijs aan huis voor leerlingen die wegens ziekte of ongeval niet naar school kunnen, werd vanaf september 2015) ook voorzien in het recht (onder de voorwaarden die de

Vlaamse regering bepaalt) op synchroon internetonderwijs – eventueel in combinatie mét onderwijs aan huis. Kinderen staan dan via internet, in ‘real time’ in verbinding met de klas. Bednet² is een organisatie die synchroon internetonderwijs voor zieke kinderen aanbiedt.

b) Spreiding van het lesprogramma

“Art. 121. Voor leerlingen die wegens ziekte of ongeval het geheel van de vorming van een schooljaar niet kunnen volgen, kan de klassenraad een spreiding van het lessenprogramma hetzij van een leerjaar over twee schooljaren hetzij van een graad over drie schooljaren toestaan.” (BvR 17 december 2010)

(Verduidelijking en voorwaarden, zie omzendbrief SO/2005/05, punt 5)

c) Aanpassing van het lesprogramma in geval van ziekte of ongeval

Omzendbrief SO/2005/05, punt 6: *In alle vormen van secundair onderwijs kan voor een leerling die wegens ziekte of ongeval bepaalde vakken niet kan volgen, de klassenraad bepaalde doelen van het curriculum vrijstellen en, waar mogelijk, vervangen door gelijkwaardige doelen. Daarbij is het van belang dat de doelen voor de studiebekrachtiging in functie van de finaliteit van het betreffende structuuronderdeel, ofwel de doelen voor het doorstromen naar het beoogde vervolgonderwijs of naar de arbeidsmarkt nog in voldoende mate kunnen bereikt worden (= dispensereren).*

d) Aanpassing van het lesprogramma in geval van specifieke onderwijsbehoeften

“Art. 136/2 De bepaling van artikel 252, § 1, a), 2), houdt ook in dat in het bijzonder voor een leerling met specifieke onderwijsbehoeften op grond van specifieke onderwijskundige argumenten de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar aangepast wordt door het doen van gepaste en redelijke aanpassingen, waaronder het inzetten van remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen naargelang de noden van de leerling.

De klassenraad werkt hiervoor op een systematische, planmatige en transparante wijze samen met het centrum voor leerlingenbegeleiding en de ouders. De specifieke onderwijsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van het onderwijspersoneel en de ouders staan daarbij centraal.” (BvR 17 december 2010)

(Verduidelijking en voorwaarden, zie omzendbrief SO/2005/05, punt 7)

e) Maatregelen specifiek voor zwangere meisjes

“Art. 122/1. Leerlingen hebben recht op moederschapsverlof, naar rata van maximaal één week voor de vermoedelijke bevallingsdatum en maximaal negen weken na de effectieve bevalling. De schoolvakanties schorten dit verlof niet op. De uitoefening van dit recht doet geen afbreuk aan de hoedanigheid van regelmatig leerling.

Onder de voorwaarden als bedoeld in artikel 117, hebben desbetreffende leerlingen recht op tijdelijk onderwijs aan huis.” (zie boven) (BvR 17 december 2010)

² Meer informatie over Bednet: <http://www.bednet.be/>

3.2. Vrijstellingen om te kunnen inspelen op onderwijsbehoeften van de leerling omwille van hoogbegaafdheid of tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor één of meer vakken

Het betreft de mogelijkheid om leerlingen met onderwijsbehoeften, meer specifiek **omwille van hoogbegaafdheid** (= leerlingen die meer uitdaging behoeven), **of tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden** (bv. omwille van verandering van studierichting, instroom vanuit het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers, overkomst vanuit een ander landsgedeelte of het buitenland ...), gedurende een deel of het geheel van het schooljaar vrij te stellen van het volgen van bepaalde programmaonderdelen van om het even welk structuuronderdeel.

Voor deze doelgroep zijn vrijstellingen niet mogelijk voor het geheel van een vak, terwijl dit wel mogelijk is voor zieke leerlingen of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (zie boven).

Eén uitzondering: een vrijstelling voor een of meer volledige vakken is wél toegelaten indien de vrijgekomen uren worden besteed aan Nederlands. Deze mogelijkheid laat onder meer toe om een leerling, na een onthaalklas te hebben gevolgd, in om het even welk structuuronderdeel en voor zolang door de klassenraad nodig geacht met het oog op taalbeheersing, meer uren Nederlands volgt.

Het flexibel traject voor leerlingen met onderwijsbehoeften (omwille van hoogbegaafdheid of leerachterstanden of leermoeilijkheden) verschilt fundamenteel van het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (zie boven). Een flexibel traject kan enkel worden toegepast mits een principiële beslissing van het schoolbestuur, terwijl het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften sowieso geldt in elke school. Bovendien kan het flexibel traject enkel worden toegepast indien voldaan is aan een aantal voorwaarden terwijl het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften niet gebonden is aan deze voorwaarden:

“Art. 136/6 Het schoolbestuur kan op grond van specifieke onderwijskundige argumenten en met het oog op het aanbieden van meer individuele leertrajecten, beslissen om voor een leerling of leerlingengroep af te wijken van de voorwaarde, vermeld in artikel 252, § 1, a), 2), onder de volgende modaliteiten :

1° het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar en de vervanging door andere onderdelen die de finaliteit van het structuuronderdeel niet aantasten, mits de toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval, een gunstige beslissing neemt én mits akkoord van de betrokken personen, voor een leerling die onderwijsbehoeften heeft omwille van :

a) hetzij hoogbegaafdheid, zoals vastgesteld op basis van handelingsgerichte diagnostiek van het centrum voor leerlingenbegeleiding;

b) hetzij tijdelijke leermoeilijkheden of leerachterstanden voor een of meer vakken, die niet vallen onder de toepassing van artikel 136/2;

2° in voorkomend geval :

a) bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft en in afwijking op de vigerende regelgeving, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;

b) kunnen individuele vrijstellingen nooit worden verleend voor het geheel van een vak, tenzij laatstbedoeld vak wordt vervangen door het vak Nederlands;

c) worden individuele vrijstellingen en vervangingen schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd;

d) doen individuele vrijstellingen en vervangingen geen afbreuk aan de studiebekrachtiging.” (BvR 17 december 2010)

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

3.3. Vrijstellingen voor leerlingen die al geslaagd zijn voor bepaalde onderdelen binnen het secundair onderwijs

Voor deze maatregel komen onder meer leerlingen die overzitten in dezelfde of een andere studierichting of leerlingen die veranderen van studierichting in aanmerking.

Regelgevend kader:

Decreet 9 juli 2010 OD XX

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

“2.2.5. Het betreft de mogelijkheid om een leerling vrij te stellen van het volgen van bepaalde programmaonderdelen van om het even welk structuuronderdeel mits de leerling al eerder geslaagd is in het secundair onderwijs voor diezelfde programmaonderdelen en mits de toelatingsklassenraad een gunstige beslissing neemt na kennisname van het advies van de delibererende klassenraad van het voorafgaand schooljaar.

In voorkomend geval:

- a) *bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;*
- b) *worden de vrijgekomen uren besteed aan een door de toelatingsklassenraad samengesteld individueel lesprogramma. Daarbij kan worden gefocust op programmaonderdelen die nieuw zijn, die uitgediept worden of die remediëring vereisen. Op die manier wordt de belangstelling van de leerling gewekt of kunnen zijn tekorten worden weggewerkt. Per saldo blijft de studiebelasting voor de leerling wel dezelfde als voor de overige leerlingen uit zijn groep, vermits het totaal aantal wekelijkse uren niet wordt verminderd.” (SO/2005/04)*

3.4. Afwijking op toelatingsvoorwaarden tot het 2e leerjaar van een graad

Regelgevend kader:

BvR van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs

“9.2.3.1. 3° De leerling die in het onderliggend leerjaar tekorten heeft voor bepaalde programmaonderdelen kan toch toegelaten worden tot het 2e leerjaar van een graad, op voorwaarde dat de toelatingsklassenraad een gunstige beslissing neemt na overleg met de delibererende klassenraad van het structuuronderdeel waaruit de leerling komt.

Het schoolbestuur beslist of de school gebruik maakt van deze afwijkmogelijkheid, die ertoe strekt

- a) *rekening te houden in individuele gevallen met specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten*
- b) *meer individuele leertrajecten aan te bieden.*

In voorkomend geval gelden volgende uitzonderlijke modaliteiten:

- a) *bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;*
- b) *moeten de tekorten voor bepaalde programmaonderdelen in het eerste leerjaar worden weggewerkt vóór het einde van het tweede leerjaar van de graad in kwestie waarvoor de leerling toelating heeft verkregen (bv. via remediëring, bijkomende opdrachten...);*
- c) *wordt in het eerste leerjaar van de graad in kwestie de uitreiking van een oriënteringsattest vervangen door de uitreiking van een attest van regelmatige lesbijwoning in afwachting van het wegwerken van de tekorten;*
- d) *beslist de delibererende klassenraad van het eerste leerjaar van de graad in kwestie toch om een oriënteringsattest toe te kennen indien de leerling, zonder dat zijn tekorten zijn weggewerkt, overstapt naar een structuuronderdeel van dezelfde of een andere school waar niet gebruikgemaakt wordt van deze afwijkmogelijkheid. Indien deze beslissing pas wordt genomen in de loop van het schooljaar waarin de leerling al in het tweede leerjaar van de graad in kwestie zit, omdat hij dan pas voornoemde overstap zet, én die beslissing wordt door de betrokken personen betwist, dan blijft de procedure beschreven in rubriek 11 van deze omzendbrief van toepassing; rekening houdend met het principe van de redelijkheid bepaalt het schoolbestuur evenwel zelf de termijnen die inherent zijn aan die procedure;*
- e) *beslist de delibererende klassenraad van het tweede leerjaar van de graad in kwestie alsnog om een oriënteringsattest A van het eerste leerjaar van die graad toe te kennen aan elke leerling die de tekorten van het eerste leerjaar heeft weggewerkt doch niet geslaagd is in het tweede leerjaar. Bij die toekenning in een eerste leerjaar van de eerste graad wordt een getuigschrift van basisonderwijs gevoegd, voor zover de leerling dat nog niet in zijn bezit heeft;*
- f) *wordt op het einde van het tweede leerjaar van de eerste graad aan elke leerling, voor zover hij het nog niet in zijn bezit heeft, een getuigschrift van het basisonderwijs uitgereikt indien de leerling dat tweede leerjaar van de eerste graad met vrucht heeft beëindigd.” (SO 64)*

(Zie ook bepalingen: 9.2.7.1. 3°, 9.2.8.1. 2°, 9.2.12.1. 4°, 9.2.13.1 4°, 9.2.14.1. 4°, 9.2.15.1. 5° en 10.2.5.2. van SO 64.)

3.5. Uitstellen van de studiebekrachtiging tot het einde van de graad voor alle leerlingen van een structuuronderdeel

Scholen kunnen ervoor kiezen om de delibererende klassenraad pas op het einde van een graad te houden, in plaats van na ieder schooljaar. Deze maatregel geldt in tegenstelling tot voorgaande maatregelen voor **alle** leerlingen van de betreffende graad.

Regelgevend kader:

BvR van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs

“10.1.2. In plaats van het systeem waarbij in elk structuuronderdeel bij het einde van het schooljaar een delibererende klassenraad wordt gehouden, bestaat de afwijkmogelijkheid om de delibererende klassenraad in de eerste, de tweede respectievelijk de derde graad uit te stellen tot het einde van het tweede leerjaar van het structuuronderdeel en de graad in kwestie. Het schoolbestuur beslist of de school gebruik maakt van deze afwijkmogelijkheid, die ertoe strekt rekening te houden met specifieke onderwijskundige of organisatorische argumenten. Voor alle duidelijkheid: over de afwijkende

*regeling wordt beslist vóór de start van het schooljaar en ze is van toepassing op **alle** leerlingen van een bepaald structuuronderdeel tijdens een bepaald schooljaar!*

In voorkomend geval :

- 1. wordt de uitreiking van een oriënteringsattest in het eerste leerjaar van de graad in kwestie vervangen door de uitreiking van een attest van regelmatige lesbijwoning, dat van rechtswege toelating verleent tot het tweede leerjaar van die graad doch enkel (!) voor zover in dat leerjaar wordt gebruikgemaakt van onderhavige regeling;*
- 2. beslist de delibererende klassenraad van het eerste leerjaar van de graad in kwestie toch om een oriënteringsattest toe te kennen aan elke leerling die het leerjaar heeft beëindigd en die vóór het einde van de graad overstapt naar een structuuronderdeel van dezelfde of een andere school waar niet gebruikgemaakt wordt van onderhavige regeling; bij de toekenning van een oriënteringsattest A of B in een eerste leerjaar van de eerste graad wordt een getuigschrift van basisonderwijs gevoegd, voor zover de leerling dat nog niet in zijn bezit heeft. Indien deze beslissing pas wordt genomen in de loop van het schooljaar waarin de leerling al in het tweede leerjaar van de graad in kwestie zit, omdat hij dan pas voornoemde overstap zet, én die beslissing wordt door de betrokken personen betwist, dan blijft de procedure beschreven in rubriek 11 van deze omzendbrief van toepassing; rekening houdend met het principe van de redelijkheid bepaalt het schoolbestuur evenwel zelf de termijnen die inherent zijn aan die procedure.*
- 3. wordt op het einde van het tweede leerjaar van de eerste graad of beroepsvoorbereidend leerjaar van die graad aan elke leerling, voor zover hij het nog niet in zijn bezit heeft, een getuigschrift van basisonderwijs uitgereikt indien de leerling dat tweede leerjaar van de eerste graad of beroepsvoorbereidend leerjaar van die graad met vrucht heeft beëindigd.” (SO 64)*

4. Maatregelen voor individuele leerlingen of leerlingengroepen binnen een talenten- en competentiecontext

De regelgeving biedt scholen verschillende mogelijkheden om flexibel in te spelen op specifieke talenten en competenties van jongeren in het secundair onderwijs. Het gaat meer specifiek om:

- topsporters;
- leerlingen met uitzonderlijk artistieke talenten;
- leerlingen in Se-n-Se-opleidingen;
- leerlingen die bepaalde opleidingsonderdelen in het hoger onderwijs volgen;
- leerlingen die een bijkomende kwalificatie in het SO willen behalen.

4.1. Topsporters

Regelgevend kader:

Topsportconvenanten

BvR van 16 september 1997 op de controle van de inschrijvingen in het secundair onderwijs of in het stelsel van leren en werken

Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

Jongeren met een topsportstatuut mogen gedurende een aantal dagen gewettigd afwezig zijn op school om bijvoorbeeld te gaan trainen, deel te nemen aan stages of toernooien... De regelgeving luidt als volgt:

"2.1.3. Afwezigheid ingevolge topsportconvenant in het voltijds secundair onderwijs. Dit betreft de afwezigheden, toegestaan op basis van het topsportconvenant, aan leerlingen die voor het betrokken schooljaar door de selectiecommissie een topsportstatuut A of B werden toegekend. Deze leerlingen genieten van onderstaand maximum aantal halve lesdagen afwezigheid op schooljaarbasis om te kunnen deelnemen aan toernooien, intensieve trainingsperiodes of stages, onder verantwoordelijkheid van de betrokken unisportfederatie. De afwezigheid wordt vastgelegd en ten aanzien van de school geattesteerd door de betrokken unisportfederatie.

- *Leerlingen met A-statuuat ingeschreven in een studierichting (tweede of derde graad) met component topsport: 130;*
- *Leerlingen met A-statuuat ingeschreven in de eerste graad van een school met topsport (eerste leerjaar of basisoptie topsport): 90;*
- *Leerlingen met B-statuuat al dan niet ingeschreven in een studierichting (tweede of derde graad) met component topsport en leerlingen met A-statuuat ingeschreven in een andere studierichting (tweede of derde graad) dan een studierichting met component topsport (al dan niet topsportschool): 40;*
- *Leerlingen met B-statuuat ingeschreven in de eerste graad van een school al dan niet met topsport en leerlingen met een A-statuuat ingeschreven in de eerste graad van een school zonder topsport: 40."* (SO/2005/04)

De school speelt via een aangepaste didactische benadering (o.a. zelfstandig leren, e-leren ...) op deze afwezigheden in.

4.2. Leerlingen met uitzonderlijke artistieke talenten

Het betreft de mogelijkheid om voor een leerling met uitzonderlijke artistieke talenten gedurende een deel of het geheel van het schooljaar vrij te stellen van het volgen van bepaalde programmaonderdelen (lees: vakken of vakonderdelen) van om het even welk structuuronderdeel.

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

“Art. 136/3 1° 1° het individueel vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een bepaald structuuronderdeel gedurende een deel of het geheel van het schooljaar voor een leerling met topkunstenstatuut teneinde, tijdens die vrijgestelde periodes, zijn artistieke talenten verder te ontwikkelen, mits de toelatings- of begeleidende klassenraad, naargelang van het geval, een gunstige beslissing neemt én mits akkoord van de betrokken personen” (BvR 17 december 2010)

“2.2.9.2. Het betreft de mogelijkheid om een leerling gedurende een deel of het geheel van het schooljaar vrij te stellen van het volgen van bepaalde programmaonderdelen (lees: vakken of vakonderdelen) van om het even welk structuuronderdeel, teneinde artistieke talenten verder te ontwikkelen, mits:

- a) de leerling een topkunstenstatuut heeft voor het betrokken schooljaar;*
- b) gunstige beslissing van, naargelang van het tijdstip in het schooljaar, de toelatingsklassenraad of de begeleidende klassenraad;*
- c) akkoord van de betrokken personen.*

In voorkomend geval:

- a) bestaat de toelatingsklassenraad, voor wat het onderwijzend personeel betreft, uit alle leden van het structuuronderdeel waarvoor de leerling opteert;*
- b) moet voorafgaandelijk een selectiecommissie aan de leerling het topkunstenstatuut A, indien de leerling opteert voor een KSO-structuuronderdeel, of het topkunstenstatuut B, indien de leerling opteert voor een ASO-, TSO- of BSO-structuuronderdeel, hebben toegekend;*
- c) worden de individuele vrijstellingen schriftelijk en gemotiveerd vastgelegd in het leerlingendossier;*
- d) vindt de talentontwikkeling plaats:*
 - bij topkunstenstatuut A: via individueel onderricht binnen de school of in een artistieke leercontext buiten de school, verstrekt door een aan de school externe deskundige lesgever die eventueel fungeert in het stelsel van voordrachtgever of personeelslid is van een instelling voor hoger kunstonderwijs of deeltijds kunstonderwijs;*
 - bij topkunstenstatuut B: via individueel onderricht in een artistieke leercontext buiten de school, verstrekt door een aan de school externe deskundige lesgever die eventueel personeelslid is van een instelling voor hoger kunstonderwijs of deeltijds kunstonderwijs;*
- e) kan de leerling van de selectiecommissie bijkomend het recht hebben verkregen om een bepaald aantal halve lesdagen (met een maximum van 90) per schooljaar gewettigd afwezig te zijn op school, teneinde deel te nemen aan wedstrijden, stages, masterclasses of andere school-extramurale activiteiten die rechtstreeks aanleunen bij de artistieke discipline van de leerling.*

Ter info :

- a) *de selectiecommissie die topkunstenstatuten toekent, wordt ingesteld gezamenlijk door de ministers, bevoegd voor onderwijs en cultuur. De commissie hanteert selectiecriteria, waaronder alleszins het talentenprofiel van de leerling en het kwalitatief niveau van de externe lesgever of van de context;*
- b) *een schriftelijke en gemotiveerde aanvraag tot toekenning van het topkunststatuut wordt ingediend door de betrokken personen (en niet door de school) bij AGODI uiterlijk 1 april van het voorafgaand schooljaar. Een eventuele aanvraag moet elk jaar worden hernieuwd.”* (SO/2005/04)

4.3. Bepalingen voor de Se-n-Se-opleiding

4.3.1. Vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van het lesprogramma van een opleiding Se-n-Se

Leerlingen die een Se-n-Se-opleiding volgen kunnen individueel worden vrijgesteld van het volgen van bepaalde onderdelen van de vorming van een optie, aangeduid als Se-n-Se.

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

“2.2.4. Afwezigheden die verband houden met het vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van het lesprogramma van een opleiding Se-n-Se.

De beslissingsbevoegdheid ligt bij de toelatingsklassenraad en wordt genomen op basis van individuele elders verworven competenties of kwalificaties. Se-n-Se zijn sterk kwalificatieverhogend en moeten de tewerkstellingsperspectieven bevorderen. De aantrekkingskracht ervan kan toenemen door een flexibele invulling (vrijstellingenbeleid), waardoor opleiding en werk makkelijker combineerbaar worden.” (SO/2005/04)

4.3.2. Spreiding van een opleiding Se-n-Se over het dubbele van de gebruikelijke studieduur

Naast het bieden van vrijstellingen kunnen leerlingen die een Se-n-Se-opleiding volgen de vorming over het dubbele van de gebruikelijke studieduur te spreiden. In principe bepaalt het schoolbestuur aan wie de beslissingsbevoegdheid voor deze leerlingen toekomt (directeur of zijn afgevaardigde dan wel de klassenraad).

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

“2.2.10. Afwezigheden die verband houden met het spreiden van een opleiding Se-n-Se over het dubbele van de gebruikelijke studieduur.

Se-n-Se zijn sterk kwalificatieverhogend en moeten de tewerkstellingsperspectieven bevorderen. De aantrekkingskracht ervan kan toenemen door een flexibele tijdsordening (duurtijd), waardoor opleiding en werk makkelijker combineerbaar worden.” (SO/2005/04)

4.4. Leerlingen die bepaalde opleidingsonderdelen in het hoger onderwijs volgen

Sommige laatstejaars kunnen gedurende een bepaalde periode afwezig zijn voor een lesprogramma van het secundair onderwijs om bepaalde opleidingsonderdelen in het hoger onderwijs te kunnen volgen. In principe bepaalt het schoolbestuur aan wie de beslissingsbevoegdheid voor deze leerlingen toekomt (directeur of zijn afgevaardigde dan wel de klassenraad).

Regelgevend kader:

BvR van 16 september 1997 op de controle van de inschrijvingen in het secundair onderwijs of in het stelsel van leren en werken

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

"2.2.2 Afwezigheden die verband houden met het gedurende een bepaalde periode van het schooljaar niet volgen van het lesprogramma.

- afwezigheid ingevolge het tijdelijk volgen van opleidingsonderdelen hoger onderwijs door leerlingen van een leerjaar waarin ze normaliter een diploma van secundair onderwijs zullen behalen. Deze maatregel wordt beschouwd als een "uitdaging voor excellente leerlingen van het secundair onderwijs". Deze opportuniteit is niet afdwingbaar: dergelijke afwezigheid om persoonlijke redenen vergt altijd het voorafgaand akkoord van de secundaire school. Het lijkt evenwel aangewezen dat voor die jongeren waarvoor de maatregel in het leven is geroepen naar een aanvaardbaar compromis wordt gezocht tussen de verantwoordelijken van de secundaire school en de verantwoordelijken van de hogeschool of universiteit." (SO/2005/04)

4.5. Leerlingen die een bijkomende kwalificatie willen behalen

Regelgevend kader:

Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

"2.2.3. Afwezigheden die verband houden met het vrijstellen van het volgen van bepaalde onderdelen van het lesprogramma om een bijkomende kwalificatie te behalen.

Het betreft hier de mogelijkheid om voor leerlingen die reeds houder zijn van een diploma van secundair onderwijs of van een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad van het secundair onderwijs (of gelijkwaardig), vrijstellingen te verlenen van programmaonderdelen die deze leerling reeds voordien heeft gevolgd (in het secundair, hoger of volwassenenonderwijs), indien hij een bijkomend eindstudiebewijs (= een bijkomende kwalificatie) in het voltijds secundair onderwijs wil behalen. Desbetreffende vrijstellingen mogen er zelfs toe leiden dat de voor de leerling resterende lessentabel minder dan 28 wekelijkse lessen omvat; ook vakken van de basisvorming komen voor vrijstelling in aanmerking. Anderzijds mag de school ook perfect de door de vrijstellingen ontstane ruimte benutten om in het belang van de leerling andere vakken (bv. praktijkvakken) meer aan bod te laten komen. De school zal tenslotte ook beslissen of de leerling tijdens de vrijgekomen uren al dan niet aanwezig moet zijn op school." (SO/2005/04)

4.6. Spreiding van een module van de opleiding verpleegkunde HBO over het dubbele van de gebruikelijke studieduur

Regelgevend kader:

BvR van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs

→ Omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005 afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs

“2.2.11. Afwezigheden die verband houden met het spreiden van een module van de opleiding verpleegkunde HBO over het dubbele van de gebruikelijke studieduur.

Deze verlenging van studieduur maakt het mogelijk om tegemoet te komen aan de specifieke opleidingsbehoeften van bepaalde doelgroepen. Op de (halve) dagen afwezigheid, kunnen voor de leerlingen andere activiteiten, bv. VDAB-begeleiding, worden voorzien. (...).” (SO/2005/04)